

Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry:n lausunto valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostolle

Asia: HE 109/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025

Hallituskauden kulttuuriin kohdistuvat sopeutustoimet heikentävät alan kasvumahdollisuuksia sekä vähentävät ja yksipuolistavat kotimaisen kulttuurin ja taiteen tarjontaa ja saavutettavuutta

Tiivistelmä: Vuoden 2025 talousarviossa kulttuuriin kohdistuu leikkauksia sekä OKM:n kulttuuribudjettiin, että muuhun kulttuurirahoitukseen TEM:ssä ja LVM:ssä. Lisäksi kulttuurialan ALV-kantoja korotetaan. Kasvutoimena hallitus kohdistaa luoville aloille uutta T&K-rahoitusta.

Kulttuurin perusrahoitus:

OKM:n hallinnonalalla suunnatuista leikkauksista pääosa, 17,4 miljoonaa euroa on hallitusohjelman mukaisia opetus- ja kulttuuriministeriön valtionavustusten säästöjä, joita kohdennetaan valtionavustusten lisäksi kuntien taidelaitosten valtionosuuksiin.

OKM:n leikkauksia ei ensi vuodelle toteuteta Veikkaus-leikkauksina, vaan 20 miljoonan euron osuus 60 miljoonan euron leikkauksista kohdistuu ammatilliseen koulutukseen. Hallitus ei ole esittänyt vaikutusarvioita kulttuurileikkausten, vapaan sivistystyön leikkausten, Ylen leikkausten ja kulttuurin ALV-kantojen nousun yhteisvaikutuksista tällä hallituskaudella. Vuosikohtaisten leikkausten kohdentaminen kun ei vielä kerro siitä, aiotaanko vuodelle -26 suunnitellut jopa 75 miljoonan euron valtionavustusteleikkaukset OKM:ään todella toteuttaa, miten leikkaukset jakautuvat eri toimialoille ja millaisia kulttuuri- ja taidepalveluja on tarkoitus jättää pystyyn.

Selvää on, että vuonna -25 valtionavustus lakkaa useilta taidetoimijoilta ja merkittävä osa niistä, joihin leikkaus kohdistuu, tulee kaatumaan. Meneillään on kotimaisen kulttuurin avohakkuut.

Toki kunnilla on intressi pelastaa alueensa kulttuuripalveluja. Kuten lausunnossaan kulttuuripoliittisen selonteon luonnokseksi Pohjois-Savon liitto toteaa: "Alueen veto- ja pitovoima on riippuvaista saatavilla olevista kulttuurin peruspalveluista." Karkeasti sanoisin niin, että teatteritaide kyllä selviytyy ilman yksittäistä maakuntakeskuksen teatteria, mutta kyseinen kaupunki ei välttämättä pärjää ilman teatteriaan.

Kulttuuritalous kokonaisuutena:

Kulttuuri on kaikkialla länsimaissa kasvuala, sillä ihmisten vapaa-ajan arvostus kasvaa. Kysyntä, tarjonta ja uudet teknologiset innovaatiot siis lisääntyvät. Kulttuuria tulee joka tuutista - joko omaa tai toisten. Valtiollisen kulttuuri- ja elinkeinopoliitikan intressissä on kuitenkin pitää huolen siitä, että tarjolla on myös kotimaista kulttuuria. Suomalaiset ovat kiinnostuneita suomenkielisestä musiikista, kirjoista ja elokuvista, jotka kertovat suomalaisten tarinoita. Kulttuurin ALV-kantojen korotus tuottaa

valtiolle 69 miljoonaa euroa. Kulttuuriin investoimalla tuotto olisi suurempi. Kulttuurin kysyntää halutaan lisätä syvällisemmistä syistä: lukutaito on sivistyksen perusta, hengen viljely tekee hyvää ihmiselle ja yhteisölle. Pää kestää vaikeuksia ja sielu kukkii.

Kuten valtiovarainvaliokunta on itse lausunut, kulttuurin rahoitus on luonteeltaan vivuttavaa. Jokainen leikattu miljoona euroa vähentää suoraan suomalaisten taidetarjontaa. Kolmen rahoittajan liitto tarkoittaa sitä, että valtion rahoitusosuuden vähetessä vähenee useiden kulttuuritoimijoiden kohdalla vastaavasti myös kunnan ja yksityisen rahoittajan rahoitus. Kulttuurialan palkkasumma on kokonaisuudessaan 4,9 miljardia euroa. Julkinen sektori kerää kulttuurialalta työtuloihin perustuvia veroja ja veroluontoisia maksuja 3,1 miljardia euroa.

Suomalaisen kulttuuripolitiikan erityispiirre on kolmen toimijan liitto:

1. Meillä on poikkeuksellisen vahvat säätiöt, joiden rahoitus on olennaista erityisesti taiteen uudistamiselle ja uusille investoinneille. Osalla kulttuurialaa myös yksityiset sijoittajat ovat avainroolissa.
2. Meillä on kunnilla poikkeuksellisen suuri rooli kulttuurin julkisessa rahoituksessa. Kunnat rahoittavat kulttuuria samassa mittakaavassa kuin valtiokin
3. ja valtion rooli on pääsääntöisesti olla osarahoittajana yhdessä kuntien ja yksityisten rahoittajien kanssa.

Kulttuuritaloudessa suurin rahoittaja on luonnollisesti Suomessakin yksityiset kotitaloudet, jotka kulutusvalinnoillaan ohjaavat alan kehittymistä. Meneillään on mm. museo- ja äänikirjabuumi. Myynti ja tekijänoikeustulot ohjaavat julkisen vallan lisäksi sitä, mitä kulttuuria Suomessa tehdään.

Digitalisaatio on nostanut merkittävästi kulttuurialan tuottavuutta tällä vuosituhanella. Luovien alojen liikevaihto on VTT:n mukaan yhteensä 14 miljardia, ja se syntyy yli 130 000 pienyrittäjän verkostoissa.

Kenelläkään ei ole yksin hallussaan nappia ja narua, johon kulttuuripoliittinen valta olisi keskitetty. Selvää kuitenkin on, että julkisen rahoituksen leikkaukset ovat näivettäviä ja kohdistuvat kansakunnan henkiseen ytimeen: kulttuuriperintöömme, siihen että me olemme olemassa kansakuntana, jolla on oma ainutlaatuinen kulttuuri- ja taide-elämänsä, johon myös uudet sukupolvet saavat kosketuksen ja kasvattavat juurensa.

Helsingissä 16.10.2024

Rosa Meriläinen

Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry